

Bejsce. Prawdopodobnie w X wieku istniał w Bejscach gródek rycerski z kaplicą, rozbudowaną później na kościół. Właścicielami Bejsc było pięć rodów: Firlejowie (do 1678), Potoccy (do ok. 1767), ks. Hieronim Sanguszko (do ok. 1796), Badeni (do 1878), wreszcie Byszewscy.

Miejsca, które warto zobaczyć:

Gotycki kościół św. Mikołaja został ufundowany między XIV a XV wiekiem przez właścicieli Bejsc - ród Firlejów. Do południowej ściany przylega wzniesiona w latach 1594-1601 kaplica, która wzorowana jest na Kaplicy Zygmuntowskiej na Wawelu. Stanowi ona jeden z najcenniejszych zabytków małej architektury sakralnej w Polsce.

Klasycystyczny pałac Badenich zbudowany został w latach 1802-1804 dla Marcina Badeniego. Nieprzypadkowo przypomina warszawski Belweder, został bowiem zaprojektowany przez tego samego architekta - Jakuba Kubickiego.

Urząd Gminy Bejsce
Bejsce, 28-512 Bejsce
tel. 41 351 10 10

Bodzentyń powstał na „surowym korzeniu” poprzez translację, czyli przeniesienie osady miejskiej z pobliskiego Tarczka. Dokonał tego biskup krakowski Bodzanta pomiędzy 1348 a 1355 r. W roku 1450 z fundacji Zbigniewa Oleśnickiego powstała w Bodzentyń gotycka kolegiata. W drugiej połowie XVI wieku znajdujący się w Bodzentyń zamek został przebudowany na pałacową rezydencję. W 1870 r. w efekcie reformy administracyjnej Bodzentyń utracił prawa miejskie i stał się osadą. Odzyskał je dopiero w 1994 r.

Miejsca, które warto zobaczyć:

Zamek w Bodzentyń – historia powstania zamku sięga XIV w., kiedy to biskup Bodzanta wybudował nad rzeką Psarką drewniany dwór. Na jego miejscu biskup krakowski Florian z Mokrska postawił murowany zamek, otoczony fosą i połączony z miejskimi fortyfikacjami. Obecnie zachowały się ściany zamku z otworami okiennymi, (niektóre z obramowaniami, na których widać herb Nałęcz) oraz XVII-wieczny portal wykonany z czerwonego piaskowca.

Zagroda Czernikiewiczów przy ul. 3-go Maja jest doskonale zachowanym obiektem stanowiącym przykład specyficznej architektury małych miasteczek rolniczych.

Ruiny kościoła Świętego Ducha w miejscu wcześniejszego drewnianego kościoła, w połowie XVII w. zbudowano tu kościół murowany. Pełnił funkcję kościoła szpitalnego do czasu pożaru, który zniszczył dużą część miasta w czerwcu 1917 r. W ostatnim czasie przeprowadzane zostały prace konserwatorskie.

Kościół św. Stanisława – to gotycka kolegiata wybudowana w latach 1440-1452. Jej fundatorem był kardynał Zbigniew Oleśnicki. Kościół posiada późnorenesansowe sklepienie, a w zakrystii i w skarbcu pierwotne, krzyżowo-żebrowe. W prezbiterium znajduje się renesansowy ołtarz wykonany w 1546 r. jako główny ołtarz katedry wawelskiej. Wewnątrz kościoła znajdują się: renesansowe nagrobki, wspaniałe, wczesnorenesansowe tryptyki zwane bodzentyńskim z 1508 r., gotycka rzeźba Madonny z dzieciątkiem z około 1430 r. oraz późnogotycka chrzcielnica.

Urząd Miasta i Gminy w Bodzentyń
ul. Suchedniewska 3, 26-010 Bodzentyń
tel. 41 311 50 10, 311 55 11
www.bodzentyń.ugm.pl; www.bodzentyń.ovh.org

Chęciny. Pierwsza wzmianka o Chęcinach pojawiła się 22 V 1275 r. Obecne umiejscowienie miasta związane jest z zamkiem wzniesionym na przełomie XIII i XIV w., który ze względu na swoje walory obronne i lokalizację na przecięciu ważnych szlaków handlowych, szybko zyskiwał na znaczeniu. Przed 1325 r. służebnym osadom położonym w pobliżu zamku nadano prawa miejskie i nazwę pobliskiej wsi – Chęciny. Odbływały się tu zjazdy rycerskie z udziałem króla. W 1363 r. Kazimierz Wielki ustanowił w nim starostwo grodowe i dokończył zapoczątkowaną przez Łokietka budowę kościoła parafialnego, a w 1368 r. ufundował klasztor franciszkanów.

Największy rozkwit Chęciny przeżywały od XV w. jako znany w kraju ośrodek górnictwa rud miedzi i ołowiu. Rozwój miasta przerwały w XVII w. wojny szwedzkie.

Miejsca, które warto zobaczyć:

Plac 2 Czerwca (Duży Rynek) – wraz z siatką wąskich średniowiecznych uliczek tworzy zabytkowy układ urbanistyczno-krajoznawczy.

Zamek – powstał przed rokiem 1306 na wzniesieniu jako warownia typu wyżynnego. Kazimierz Wielki przeznaczył go na siedzibę wdów królewskich. Tu rezydowały jego druga żona Adelajda i siostra Elżbieta. Od końca XIV w. był więzieniem, m.in. więziono w nim brata Władysława Jagiełły, Andrzeja Wingolda, za bunt przeciwko niemu. Więziono tu także Krzyżaków. Zamek został trzykrotnie zniszczony w swojej historii i już nie odzyskał dawnej świetności, pozostając do dzisiaj w częściowej ruinie.

Kościół parafialny św. Bartłomieja – usytuowany na tarasie skalnym wciętym w zbocze Góry Zamkowej (300 m n.p.m.). Jego fundatorem był prawdopodobnie Władysław Łokietek. Kościół wybudowano w XV w. Obecny wygląd nadano mu podczas ostatniej przebudowy w latach 1830–40, zachował on jednak gotycki charakter. Wystrój kościoła to wczesnobarokowy ołtarz i późnorenesansowe stalle. Od południa dobudowana jest kaplica p.w. Trzech Króli – mieszcząca kaplicę grobową Fotygów.

Kościół i klasztor pofranciszkański – ufundowany przez Kazimierza Wielkiego w 1368 r. Po 1605 r. starosta S. Branicki rozbudował budynki klasztorne nadając im dzisiejszy wygląd. Kościół utrzymany jest w stylu gotyckim mimo licznych przeróbek.

Klasztor klarysek – pierwszy kościół p.w. św. Marii Magdaleny ufundował burmistrz i rajcy Chęciny w połowie XVI w. Do kościoła dobudowano klasztor sióstr klarysek. W początku XVII w. Kacper Fotyga wybudował w jego pobliżu piętrowy dom, który przekazał testamentem na cele pobożne. Dom ten otrzymały klaryski z przeznaczeniem na klasztor. Kościół ma sklepienie kolebkowo-krzyżowe pokryte rozetami z XVII w. Wyposażenie wnętrza jest barokowe.

Niemcówka – renesansowa kamienica zbudowana w 1570 r. Należała ona do Waleńtego i Anny z Niemców, o czym informuje kamienny kartusz na obramowaniu wejścia do jednego z pomieszczeń.

Punkt Informacji Turystycznej w Chęcinach
ul. Staszica 3, 26-067 Chęciny, tel. 41 315 18 29
www.checiny.pl

Klimontów został założony ok. 1240 r. przez kasztelana krakowskiego Klemensa i od niego wywodzi swą nazwę. Lokacja Klimontowa na prawach miejskich nastąpiła 2 I 1604 r. Miasto było wtedy własnością Jana Zbigniewa Ossolińskiego, który ufundował kościół p.w. św. Jacka. Jego syn - Jerzy Ossoliński – kanclerz wielki koronny, objął Klimontów w wieku 28 lat. Zlecił on Wawrzyńcowi Sensie projekt nowej świątyni. Powstała kolegiata p.w. św. Józefa, wzniesiona na planie elipsy w latach 1643–50.

Klimontów zachował cechy układu urbanistycznego i zabudowy małego miasteczka.

Legendy mówią, że w czasach Zbigniewa, Jerzego i Krzysztofa Ossolińskich z Ossolina przez Klimontów do Ujazdu prowadził kilkunastokilometrowy podziemny korytarz. Podobno jeździł po nim konno saniami sam założyciel miasta, kazawszy najpierw wyspać korytarze cukrem.

Miejsca, które warto zobaczyć:

Kościół p.w. św. Jacka oraz zespół poklasztorny – obiekt ten, wzniesiony w latach 1617–20, stanowi jednolity, dobrze zachowany zespół klasztorny, złożony z kościoła i przylegających doń od północy zabudowań klasztornych. Kościół ma ostrołukowe okna i sklepienia z dekoracją stiukową o cechach renesansowych. Znajduje się w nim oryginalna szafa Bractwa Różańcowego z malowaną na drzwiczkach sceną Zwiastowania.

Kościół parafialny p.w. św. Józefa – znajduje się na niewielkim pagórku na północny zachód od rynku. Wybudowany w latach 1643–50. Wyposażenie wnętrza (ołtarz główny, ambona i chór muzyczny) jest rokokowe. Ołtarz Krzyża Świętego w obramowaniu drzewa Jessego wybudowany został przed rokiem 1650. W jego centralnym miejscu umiejscowiona jest figura Ukrzyżowanego Jezusa. W podziemiach znajdują się barokowe nagrobki Ossolińskich.

Synagoga – posiada salę modłów, czterokolumnowy portyk oraz babiniec. Pod nim znajdował się przedsionek, w którym wydzielono pomieszczenie na szkołę (cheder). Fasadę wieńczy trójkątny szczyt, ozdobiony oknem w typie tzw. serliany.

Punkt Informacji Turystycznej w Klimontowie
Biblioteka Publiczna
ul. Kościelna 5, 27-640 Klimontów, tel. 601 760 948
www.klimantow.pl

Nowy Korczyn. Pierwotnie Nowy Korczyn był osadą handlową na szlaku prowadzącym z Krakowa na Ruś Kijowską. W 1258 r. książę Bolesław Wstydlivy lokował miasto nazwane Nowym Miastem Korczynem. Jeszcze przed lokacją w 1257 r., książę wraz ze swoją żoną Kingą, ufundowali klasztor Franciszkanów.

Kazimierz Wielki wznosił zamek w Nowym Korczynie, który stał się jedną z głównych siedzib królewskich w kraju, lecz podczas najazdów szwedzkich w XVII i XVIII w. zamek został zniszczony. Po powstaniu styczniowym Nowy Korczyn utracił prawa miejskie, a obecnie jest stolicą gminy.

Miejsca, które warto zobaczyć:

Klasztor pofranciszkański i kościół p.w. św. Stanisława został ufundowany w 1257 r. przez Bolesława Wstydliviego i jego żonę Kingę, a następnie rozbudowany przez Kazimierza Wielkiego. Wnętrze i fasada zostały całkowicie zbarokizowane, ale zachowały się fragmenty wczesnogotyckiej polichromii z XIII–XIV w. Jedyne zachowane skrzydło klasztoru – wschodnie – zajmuje obecnie plebania.

Kościół p.w. św. Trójcy – w XVI w. był on drewniano -murowany i należał do zakonu jezuitów. Na uwagę zasługuje okazała renesansowa fasada zachodnia i dwa arkadowe ogrójce przylegające do prezbiterium. Od północy kościoła wzniesiono mniejszą kaplicę. W jej ołtarzu znajduje się późnogotycka płasko-rzeźba Oplakiwania Chrystusa - część zaginionego tryptyku.

Ruiny synagogi w stylu klasycystycznym - na ścianie wschodniej obszernej sali modlitwowej zachował się Aron ha-kodesz.

Dom Długosza zwany też Akademią stoi w rogu obszernego rynku. Budynek pochodzi prawdopodobnie z XVI w. W przyziemiu budynku zachowały się sklepienia kolebkowe z lunetami.

Pałac Badenich w Bejskach

Zamek w Bodzentyń

Zamek w Chęcinach

Kościół Parafialny w Klimontowie

Kościół p.w. Trójcy Świętej w Nowym Korczynie

Kwaterna Piłsudskiego – po przeciwnej stronie rynku znajduje się mocno zrujnowany dom, w którym w 1914 r. mieściła się kwatera Józefa Piłsudskiego.

Centrum Informacji Turystycznej w Nowym Korczynie
ul. Krakowska 1, 28-136 Nowy Korczyn
tel. 41 377 10 03

Pińczów. Pięknie położony Pińczów, nazywany wcześniej polskimi Atenami, a dziś - nie bez powodu - „perłą Ponidzia”, zachował wiele cennych zabytków wkomponowanych w krajobraz.

Miejsca, które warto zobaczyć:

Pałac Wielopolskich wybudowany w II połowie XVIII wieku w stylu klasycystycznym. Przed budowlą stoją klasycystyczne wazy i dwie kamienne rzeźby z XVIII wieku. Baszta ogrodowa znajduje się w parku otaczającym dawny pałac Wielopolskich. Została wykonana w XVI wieku przez artystę Santi Gucciego.

Kaplica św. Anny wzniesiona na Wzgórzu Klasztornym w 1600 r., wykonana przez włoskiego artystę Santi Gucciego. Zbudowana jest w stylu późnorenansowym, na rzucie kwadratu i przykryta kopułą z latarnią. Przed frontem świątyni stoi mała kruchta. Jest to pierwsza kaplica wolnostojąca w Polsce, o przeznaczeniu wyłącznie kultowym.

Dom na Mirowie zw. „Drukarnia Ariańska” wzniesiony został na przełomie XVI i XVII wieku, parterowy o rustykalnych ścianach. Obecnie znajduje się tu archiwum, będące oddziałem Archiwum Państwowego w Kielcach.

Panorama Pińczowa

Synagoga wzniesiona na przełomie XVI i XVII wieku, jest jedyną architektoniczną pozostałością kultury żydowskiej w Pińczowie. Wewnątrz zachowały się: sklepienie z pozostałościami stiukowej dekoracji, w dwóch miejscach polichromia na ścianach, portale oraz skarbonka w sali dla kobiet.

Centrum Informacji Turystycznej w Pińczowie
Muzeum Regionalne w Pińczowie
ul. Piłsudskiego 2a, 28-400 Pińczów, tel. 41 357 24 74
www.muzeumitpinczow.eu;
www.pinczow.com

Szydłów - osada, która znajdowała się na skraju nadwiślańskiego szlaku handlowego. Pierwsze wzmianki o niej pochodzą z 1191 r. 1 lipca 1329 r. król Władysław I Łokietek wystawił dokument sprzedaży wójtostwa szydłowskiego, z którego wynika, że Szydłów był już miastem na prawie średzkim.

W połowie XIV w. król Kazimierz Wielki zbudował tutaj zamek oraz kościół pw. Świętego Władysława. Miasto zostało otoczone obronnym

murem z trzema bramami: Krakowską, Opatowską i Wodną. W 1630 r. Szydłów został spalony przez oddział zbuntowanych wojsk najemnych. Ogromne zniszczenia przyniósł potop szwedzki oraz najazd Rakoczego.

Szydłów został również mocno zniszczony na skutek działań wojennych 1944-1945.

Miejsca, które warto zobaczyć:

Brama Krakowska jest jedyną zachowaną do dziś bramą miejską znajdującą się w południowej części Szydłowa. Powstała w XIV wieku, a jej górne kondygnacje dostosowano później do stylu renesansu.

Kościół pw. św. Władysława zbudowany został ok. 1355 r. na miejscu drewnianego kościółka. Ufundował go Kazimierz Wielki, jako zadośćuczynienie za śmierć ks. Baryczki. Obok kościoła znajduje się zabytkowa dzwonnica.

Mury obronne Szydłowa powstały z fundacji króla Kazimierza Wielkiego. Dzięki nim, Szydłów został włączony do sieci grodów obronnych. Do dziś zachowało się około 700 m murów w czterech odcinkach.

Ruiny zamku królewskiego w Szydłowie - główny budynek zamku usytuowany w południowo-zachodniej części Szydłowa jest zrujnowany. Na północ od niego znajduje się tzw. Skarbczyk wzniesiony w XVI w. w miejsce obronnej baszty. Obecnie mieszczą się w nim biblioteka i muzeum.

Pozostałości zamku w Szydłowie

Synagoga zbudowana z kamienia łamanego w poł. XVI w. zachowała wystrój stiukowo-malarski z XVIII w. Podczas II Wojny Światowej w bożnicy składowano broń i żywność, po wojnie została przekształcona na kino wiejskie.

Gotycki Kościół Wszystkich Świętych wzniesiony prawdopodobnie w XIV w., znajduje się poza murami miasta. We wnętrzu odkryto pozostałości gotyckiej polichromii figuralnej z ok. 1375 r.

Punkt Informacji Turystycznej w Szydłowie
Gminne Centrum Kultury
ul. Targowa 3, 28-225 Szydłów
tel. 41 354 53 13
www.szydlow.pl

Wiślica należała niegdyś do najważniejszych ośrodków miejskich w Małopolsce. Najstarsze ślady osadnictwa znaleziono na tzw. Wyspie Grodziskowej, na której w czasach Bolesława Chrobrego wzniesiono niewielki gród. W czasach rozbitcia dzielnicowego władał nią książę Henryk Sandomierski, który ufundował drugą po kościele św. Mikołaja, świątynię w Wiślicy. Pozostałości tej budowli jak i kolejnego kościoła znajdują się pod obecną Kolegiatą, której fundatorem był Kazimierz Wielki. W 2005 r. z nadania Jana Pawła II uzyskała ona honorowy tytuł Bazyliki Mniejszej. Największy rozwój miasta nastąpił za czasów Kazimierza Wielkiego, który oprócz kolegiaty wybudował zamek i otoczył miasto murami z trzema bramami: Buską, Krakowską i Zamkową.

Miejsca, które warto zobaczyć:

Posadzka krypty grobowej tzw. Płyta Orantów lub Płyta Wyśliska, zali-

O Wiślicy głośno było w latach 60. i 70., kiedy to dokonano na jej terenie rewelacyjnych odkryć archeologicznych, pozwalających postawić do dziś dyskutowaną tezę o przyjęciu chrztu przez ziemię wiślicką ok. 880 r., czyli prawie na sto lat przed chrztem przyjętym przez Mieszka I w 966 r. Zgodnie bowiem z tzw. Legendą panońską, w której opiewana jest działalność świętych Cyryla i Metodego na terenie Państwa Wiślan, „pogański książę silny wielce siedzący w Wiśle” został przymusem ochrzczony przez władcę wielkomorawskiego. Za pierwsze baptysterium niektórzy uważają odkrytą w Wiślicy gipsową misę o średnicy ok. 4,5 m.

zachowały się fragmenty rzadko spotykanych w naszym kraju fresków rusko-bizantyjskich. Na ścianie północnej znajduje się niewielkie, zamurowane gotyckie okienko, będące wg tradycji tym, z którego w 1347 r. ogłoszono tzw. statuty wiślickie – pierwszą kodyfikację praw dla Małopolski, przeprowadzoną z inicjatywy Kazimierza Wielkiego.

Dom Długosza zbudowany został z fundacji znanego kronikarza Jana Długosza w 1460 r. jako dom dla kanoników i wikariuszy. W piętrowym Domu mieści się plebania, ekspozycja przygotowana przez parafię oraz Muzeum Regionalne. Zachowały się tutaj XV-wieczne, gotyckie polichromie.

Muzeum Regionalne – Dom Długosza,
pl. Solny 32, 28-160 Wiślica,
tel. 508 869 366,
www.muzeum.wisllica.pl

Posadzka wiślicka

Zgodnie z tradycją w sali na piętrze od strony kościoła, Jan Długosz, jako nauczyciel i wychowawca kształcił synów króla Kazimierza Jagiellończyka: Władysława (późniejszego króla czesko-węgierskiego), Kazimierza (późniejszego świętego), Jana Olbrachta, Aleksandra, Zygmunta (trzej ostatni zostali polskimi królami) i Frydryka (przyszłego arcybiskupa gnieźnieńskiego i kardynała).

Psia Górka w Wiślicy - wiąże się z nią historia skandalu, jaki wybuchł w 1389 r. Niejaki Gniewosz z Dalewic oskarżył wówczas publicznie królową Jadwigę o niewierność względem swego znacznie starszego małżonka-króla Władysława Jagiełły. Na życzenie królowej odbyła się rozprawa sądowa w Wiślicy, która wykazała niewinność Jadwigi. Plotkarza Gniewosza skazano na grzywnę i publiczne odszczekanie kłamstwa. Chcąc nie chcąc, winny wszedł pod lawę i z tego miejsca odwołał potwarz słowami „Zełgałem jak pies” po czym miał kilka razy szczerknąć. Od tego czasu miejsce gdzie odbył się sąd i zapadł ten kuriozalny wyrok, nazwane zostało Psią Górką.

Zawichost. Pierwsze wzmianki o mieście pochodzą z ok. 1148 r. Zawichost był grodem kasztelańskim i osadą targową położoną w pobliżu przeprawy przez Wisłę. Przyjmuje się, że nadanie praw miejskich Zawichostowi nastąpiło przed rokiem 1255. Od XIV w. było to miasto królewskie i siedziba starostwa niegrodowego. Za panowania Kazimierza Wielkiego został wybudowany obronny zamek, który miał strzec przeprawy przez Wisłę. Zawichost położony był w wieku XV i XVI na szlaku handlowym prowadzącym z Krakowa na Litwę.

W 1944 r. w mieście tym toczyły się zacięte walki o przyczółek na Wisłę.

Miejsca, które warto zobaczyć:

Kościół parafialny pw. Wniebowzięcia NMP - zbudowany z kamienia ciosanego pierwotnie miał wygląd krzyża greckiego. Niszczony kilkakrotnie podczas najazdów tatarskich i szwedzkich, został odrestaurowany przez ks. Cypriana Lange w XVIII w.

Kościół pofranciszkański p.w. św. Jana Chrzciciela - wzniesiony w latach 1244 - 1257 z fundacji księcia Bolesława Wstydlwego wraz z pierwszym w Polsce klasztorem klarysek, w którym przełożoną była siostra księcia – Salomea.

Pozostałości kaplicy pw. św. Maurycego z początku XI w., odkryte podczas badań archeologicznych, jest to fragment absydy romańskiego kościoła zabranego kiedyś przez Wisłę.

Kościół pw. Świętej Trójcy został wybudowany na początku XIII w. Z pierwotnych elementów zachował się romański portal w północnej ścianie. Wyposażenie wnętrza jest późnobarokowe i rokokowe.

Urząd Miasta i Gminy w Zawichostcie
27-630 Zawichost, ul. Żeromskiego 50
tel. 15 836 41 15
www.zawichost.pl

Autor fotografii: Anna Drzewiecka, Alicja Mazurek, Krzysztof Pęczalski, Paweł Drzewiecki, Archiwum Urzędu Gminy w Nowym Korczynie
Tekst: Regionalna Organizacja Turystyczna Województwa Świętokrzyskiego
Wydawca: Regionalna Organizacja Turystyczna Województwa Świętokrzyskiego,
ul. Scieżennego 2, 25-033 Kielce, tel. 41 361 80 57
www.rot.swietokrzyskie.travel

PROGRAM REGIONALNY
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

WOJEWÓDZTWO ŚWIĘTOKRZYSKIE

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

Projekt Kampania Promocyjna Województwa Świętokrzyskiego współfinansowany przez Unię Europejską z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego

PERŁY ZIEMI
ŚWIĘTOKRZYSKIEJ

Pińczów

MAŁE HISTORYCZNE MIASTECZKA:

Bejsce, Bodzentyn, Chęciny, Klimontów, Nowy Korczyn
Pińczów, Szydłów, Wiślica, Zawichost